

Izabela Sochacka

Planowanie i organizacja pracy logopedy w przedszkolu

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 1,
18-20

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Izabela Sochacka
Instytut Edukacji Przedszkolnej i Szkolnej
Akademii im. J. Długosza w Częstochowie

PLANOWANIE I ORGANIZACJA PRACY LOGOPEDY W PRZEDSZKOLU

Planowanie jest niezbędne w każdej działalności człowieka. Nawet te najprostsze codziennie wykonywane czynności wymagają odpowiedniego przygotowania, przemyślenia, dokonywania wyboru, oceny, czy ewentualnie korekty. Proces edukacyjny jest procesem złożonym i długofalowym. Dlatego też, mając na uwadze dobro dziecka, nie powinno w nim zabraknąć miejsca na odpowiednie kierowanie tym procesem.

Podmiotowość w edukacji nakreśla odpowiednie role nauczycielom, uczniom i rodzicom. By nie zagubić i nie pogubić się w wielości celów, zadań i obowiązków, które stoją przed nauczycielami i specjalistami nieodzowne w ich pracy dydaktyczno-wychowawczej i terapeutycznej jest planowanie swoich poczynań i ich odpowiednie zorganizowanie w czasie i w przestrzeni.

Planowanie umożliwia realizację celów, pozwala na wybór najlepszych metod i środków, dzięki którym można te cele osiągnąć. Planowanie to szukanie odpowiedzi na trzy podstawowe pytania:

1. Co trzeba zrobić?
2. Kiedy i jak należy zrobić?
3. Kto ma zrobić¹?

By móc rozpocząć terapię logopedyczną z dziećmi w przedszkolu, logopeda powinien szczegółowo opracować swój plan pracy na dany rok szkolny. W pierwszej kolejności powinien przeprowadzić badania przesiewowe w celu wyselekcjonowania dzieci, które powinny być staranniej zbadane.

Kolejne szczegółowe badanie dzieci ma pomóc w znalezieniu odpowiedzi na szereg pytań, a mianowicie:

- jaki jest rodzaj zaburzeń mowy występujących u dzieci?
- jaki jest stan słuchu fonetyczno-fonematycznego?
- jaki jest stan ogólnej motoryki dziecka ze szczególnym zwróceniem uwagi na stan narządów artykulacyjnych?
- jaki jest aktualny stan mowy dziecka z uwzględnieniem umiejętności nadawania mowy i jej odbioru?
- jaka terapia będzie konieczna?
- jakie metody i techniki terapeutyczne należy zastosować?
- jak często mają być prowadzone ćwiczenia?
- które dźwięki mają być najpierw skorygowane?

Znalezienie odpowiedzi na te pytania umożliwia między innymi zaplanowanie kolejnych etapów terapii logopedycznej, jak również opracowanie indywidualnych programów terapii logopedycznej dla każdego dziecka.

Planowanie i organizację pracy logopedy ukierunkowuje więc trafnie postawiona diagnoza logopedyczna, która powinna stale towarzyszyć prowadzonej terapii logopedycznej.

¹ M. Michalska Dragacz, *Tworzenie programu rozwoju przedszkola*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2001, nr 8, s. 528.

Diagnoza logopedyczna pogłębianą jest w miarę poznawania problemu logopedycznego u osoby badanej, w trakcie prowadzonej terapii. Prawidłowe postawienie diagnozy logopedycznej uzależnione jest od umiejętności zastosowania odpowiednich technik i narzędzi badawczych, precyzyjnego rozumowania, jak również pogłębionej wiedzy merytorycznej o rozpoznawalnym zjawisku².

Organizując proces terapii logopedycznej, należy więc przewidzieć możliwość współpracy z innymi specjalistami (psychologiem, pedagogiem, neurologiem, audiologiem, foniatrą). Współpraca ta umożliwia uzyskanie dodatkowych informacji o dziecku, pomaga zdiagnozować dane zaburzenie, ustalić przyczyny zaburzeń mowy (niekiedy usunąć je), jak również przyczynić się do uzyskania pożądanych efektów terapii logopedycznej.

Logopeda planując proces terapii logopedycznej, powinien także przeprowadzić wywiad z rodzicami dzieci, które objęte zostały oddziaływaniem terapeutycznym. Wywiad ten powinien być dobrze przygotowany i przeprowadzony w serdecznej atmosferze. Uzyskane podczas wywiadu dodatkowe informacje o dziecku, chociażby na temat jego rozwoju psychofizycznego, rozwoju mowy, przebytych chorobach, wadach rozwojowych, czy zainteresowaniach, umożliwiają pogłębienie diagnozy logopedycznej, która jest ciągle weryfikowana w trakcie podjętych oddziaływań terapeutycznych. Pierwsze spotkanie z rodzicami staje się też okazją do zasygnalizowania, jak istotna jest wczesna interwencja logopedyczna, a także jak nieodzowna jest współpraca z rodzicami. Lapidarnie można to wyrazić słowami: im lepsza współpraca z rodzicami tym lepsze i szybsze efekty terapii.

Dobrze zaplanowana terapia logopedyczna powinna przebiegać w kilku etapach, według ściśle określonej kolejności. Celem tych wydzielonych etapów pracy jest dążenie do uzyskania prawidłowej artykulacji głoski, a następnie utrwalenia jej i automatyzacji. Wielu autorów wyróżnia następujące etapy korekcji zaburzeń artykulacyjnych³:

- a) etap wstępny,
- b) etap przygotowawczy,
- c) etap właściwej pracy korekcyjnej, który można podzielić na:
 - wywołanie głoski,
 - utrwalenie i automatyzację głoski.

Etap wstępny następuje po ustaleniu diagnozy i poznaniu możliwości dziecka. Polega on na wyborze odpowiedniej metody korekcji oraz ustaleniu ogólnych zasad postępowania korekcyjnego⁴.

Drugi etap pracy korekcyjnej polega na przygotowaniu podbudowy anatomiczno-fizjologicznej. Zawiera on ćwiczenia oddechowe, słuchowe, artykulacyjne, fonacyjne, logorytmiczne, słuchu fonematego oraz ćwiczenia usprawniające narządy mowy⁵.

Po etapie przygotowawczym następuje wywołanie, automatyzacja i utrwalenie nowej głoski. Utrwalanie głoski w wyrazach powinno odbywać się we wszystkich pozycjach w wyrazie, tj. w nagłosie, śródgłosie i wygłosie, a także różnych sąsiedztwach fonetycznych.

Kolejnym etapem jest utrwalanie artykulacji głoski w parach wyrazów, zdaniach i tekstach. Logopeda planując i organizując sobie ten etap pracy, powinien przygotować

² E. M. Minczakiewicz, *Początek i rozwój polskiej logopedii*, Kraków 1998.

³ E. Sachajka, *Metodyka wykorzystania lalometru w pracy logoterapeutycznej*. „Szkoła Specjalna” 1978, nr 39; I. Styczek, *Logopedia*, Warszawa 1981; G. Demel, *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*, Warszawa 1978; E. M. Minczakiewicz, *Mowa, rozwój, zaburzenia, terapia*, Kraków 1997; G. Jastrzębowska, *Podstawy teorii i diagnozy logopedycznej*, Opole 1998; E. M. Skorek, *Oblicza wad wymowy*, Warszawa 2001.

⁴ A. Kowalska, *Podstawowe metody korekcji wad artykulacyjnych w zaburzeniach mowy u dzieci*, [w:] *Wybrane zagadnienia z defektologii*, pod red. T. Galkowskiego, t. II, Warszawa 1973.

⁵ E. M. Minczakiewicz, *Mowa...*, s. 29.

i wykorzystać do utrwalania prawidłowej artykulacji głosek wybrane teksty literatury dziecięcej, zagadki, rebusy, ilustracje czy gry słownikowe. Dzieci bardzo lubią wcielić się w rolę aktorów. Można więc wspólnie z nimi przygotować mały spektakl teatralny. Liczy się tutaj pomysłowość logopedy. Im bardziej atrakcyjne zajęcia, tym większe zaangażowanie dziecka i większa motywacja do wspólnej pracy.

Utrwalenie głoski w mowie spontanicznej kończy etap właściwej pracy korekcyjnej⁶.

Niezmiernie istotnym elementem w planowaniu procesu terapii logopedycznej jest także współpraca logopedy z nauczycielami przedszkola. Logopeda na bieżąco powinien informować o postępach dzieci, instruować jak z nimi postępować, by utrwalić efekty terapii.

W planie pracy mogą zostać ujęte warsztaty logopedyczne z udziałem nauczycieli, wspólnie organizowane występy dzieci (odpowiedni dobór tekstów i wierszy do danego zaburzenia mowy u dziecka i do danego etapu terapii logopedycznej). Równie cenne jest organizowanie prelekcji na temat rozwoju mowy u dzieci, przyczyn zaburzeń mowy, czy sposobów ich korygowania przy współudziale rodziców, nauczycieli i logopedy.

Plan pracy logopedy powinien być planem elastycznym. W trakcie podjętych oddziaływań terapeutycznych może pojawić się wiele niezaplanowanych sytuacji czy trudności. Może okazać się, iż należy wykorzystać w pracy inną niż wcześniej zaplanowano metodę czy technikę terapeutyczną, rozpocząć wprowadzenie nowej głoski do zasobu fonetycznego dziecka bliższej mu (pomimo, że jest to głoska trudniejsza), wykorzystać i przygotować inne środki dydaktyczne, oprzeć swoją diagnozę na nieprzewidzianych wcześniej badaniach. Nie wolno bać się zmian, czy eksperymentowania. Trzeba pamiętać przy tym, iż najważniejsze jest dziecko i to nasze oddziaływania należy dostosowywać do niego, a nie odwrotnie.

Po zakończeniu procesu terapii logopedycznej przychodzi czas na ocenę zaplanowanych oddziaływań terapeutycznych. Mogą się wtedy rodzić pytania różnej natury, np.:

- Czy wszystkie zaplanowane cele i zadania odnoszące się do terapii logopedycznej udało się nam osiągnąć?
- Który etap terapii należałoby udoskonalić, by efekty naszej pracy były zadawalające?

Odpowiedzi na tego typu pytania prowadzą do pogłębionej analizy dotyczącej efektywności podjętych oddziaływań terapeutycznych. By były one zadowalające, proces terapii logopedycznej powinien być jak najlepiej zaplanowany. Planowanie bowiem w znacznej mierze pomaga nam porządkować i organizować nasze poczynania. Przyczynia się także do ich doskonalenia oraz stwarzania jak najlepszej przestrzeni dla wspólnego trudu pracy – dziecka i logopedy.

Izabela Sochacka

Bibliografia:

- Kowalska A., *Podstawowe metody korekcji wad artykulacyjnych w zaburzeniach mowy u dzieci*, [w:] *Wybrane zagadnienia z defektologii*, pod red. T. Galkowskiego, t. II, Warszawa 1973.
- Michalska Dragacz M., *Tworzenie programu rozwoju przedszkola*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2001, nr 8.
- Minczakiewicz E. M., *Początek i rozwój polskiej logopedii*, Kraków 1998.
- Sachajska E., *Metodyka wykorzystania lalometru w pracy logoterapeutycznej*, „Szkoła Specjalna” 1978, nr 39;
- Styczek I., *Logopedia*, Warszawa 1981; Demel G., *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*, Warszawa 1978; Minczakiewicz E. M., *Mowa, rozwój, zaburzenia, terapia*, Kraków 1997; Jastrzębowska G., *Podstawa teorii i diagnozy logopedycznej*, Opole 1998; Skorek E. M., *Oblęża nad wymowy*, Warszawa 2001.
- Skorek E. M., *Z logopedią na ty. Podręczny słownik logopedyczny*, Kraków 2000.

⁶ E. M. Skorek, *Z logopedią na ty. Podręczny słownik logopedyczny*, Kraków 2000, s. 171.